

системну протидію та запобіганню агресивній російській військовій експансії, визначення уразливостей ворога, виведення з ладу програмного забезпечення, впровадження дієвих механізмів блокування його розробок та технологічних рішень у сфері високих технологій та алгоритмів штучного інтелекту.

Література:

1. Росія активно розвиває штучний інтелект для військових потреб: огляд аналітики. URL: <https://savelife.in.ua/materials/analytics/rosiya-aktyvno-rozvyvaye-shtuchnyu-intel>

2. Страждає, а не руйнується: російський оборонний штучний інтелект під час війни. URL: <https://www.patreon.com/posts/strazhdaie-ne-93689381>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-451-1-7>

CHALLENGES AND THREATS OF LABOR RESOURCES FOR BUILDING THE NATIONAL ECONOMY

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ТРУДОРЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Zhovnir S. M.

*Candidate of Geographical Science
(Ph. D.),*

*Senior Researcher
Institute of Economics and Forecasting
of National Academy of Sciences
of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Жовнір С. М.

*кандидат географічних наук,
старший науковий співробітник,
Державна установа «Інститут
економіки та прогнозування
Національної академії наук України»
м. Київ, Україна*

В сучасних умовах перед Україною постає все більше нових викликів, й не лише воєнних. З початком повномасштабної війни економіка України зазнає потужних втрат. За інформацією Уряду, сукупні економічні, соціальні та інші втрати України станом на кінець 2023 р. становлять майже 499 млрд дол. США [1]. Країна потребує масштабної відбудови, реконструкції та інвестицій, що неможливо буде здійснити без викорінення корупції, системних реформ та

відповідного трудових ресурсного забезпечення. Внаслідок значного скорочення населення через воєнні дії і масовий виїзд за кордон, збільшення інвалідизації осіб у працездатному віці, поширення практики дострокового виходу на пенсію, істотно посилюються ризики та загрози для трудового потенціалу країни, його можливостей забезпечення відбудови національної економіки.

За даними агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН), у травні 2024 р. у світі налічувалось близько 6,5 млн українських громадян, які виїхали за кордон після повномасштабного вторгнення, з них понад 5,9 млн осіб зафіксовано в країнах Європи [2]. За інформацією Євростату, станом на 31.03.2024 р. близько 4,2 млн громадян, які залишили Україну через війну, отримали статус тимчасового захисту в країнах ЄС [3].

Від самого початку повномасштабної російської збройної агресії Польща стала однією з головних країн світу, які прийняли перші масові хвилі біженців. Упродовж 2022-2024 рр. чисельність біженців в Польщі суттєво коливалась: поряд з новими хвилями приїжджих, багато українців повернулись додому, перемістились до інших країн Європи та світу.

На кінець березня 2024 р. основними країнами, які прийняли найбільшу кількість бенефіціарів тимчасового захисту з України, є Німеччина (понад 1,3 млн осіб або 30,9% від загальної кількості в ЄС), Польща (955,5 тис. осіб; 22,7%), Чехія (364,4 тис. осіб; 8,7%), а також Іспанія (203,3 тис. осіб), Італія (164,1 тис. осіб), Румунія (151,6 тис. осіб). В таких європейських країнах як Нідерланди, Словаччина, Ірландія тимчасовий захист отримали понад 100 тис. українських громадян (рис. 1).

Статус тимчасового захисту дає громадянам України право доступу до ринку праці, освіти, охорони здоров'я та житла в європейських країнах. Низка приймаючих країн проводять активну політику у сфері міграції, притулку, інтеграції та сприяння імміграції необхідних європейському ринку праці фахівців. В таких країнах заохочують найбільш працездатних громадян залишитись жити та працювати в еміграції, спрощують умови для започаткування бізнесу, проводять політику возз'єднання сімей тощо.

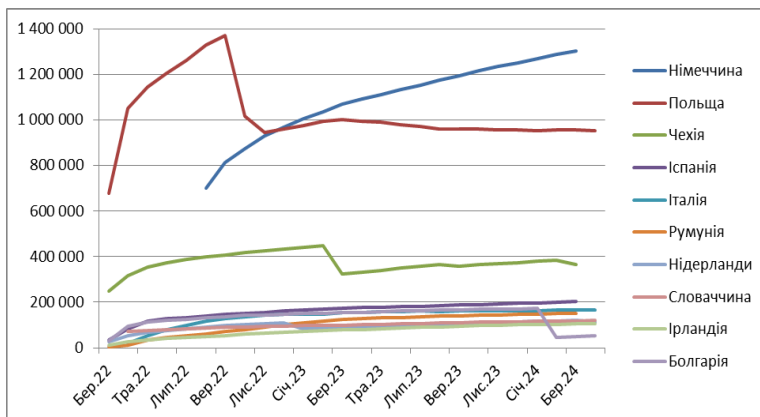


Рис. 1. Країни ЄС з кількістю бенефіціарів тимчасового захисту з України від 100 тис. осіб, березень 2022 – березень 2024 рр.

Джерело: Складено а даними Євростату (Eurostat Data Browser) [4]

Загалом процес інтеграції українців в приймаючі суспільства проходить достатньо швидко. Від початку повномасштабної війни багато українців, які виїхали за кордон, вже освоїлись на новому місці, працевлаштовані або започаткували власний бізнес. Серед тих, хто залишив країну, частка матеріально забезпечених осіб є досить суттєвою, про що свідчать збільшення витрат українців за кордоном з рахунків в українських банках, зростання кількості угод за участю українців з придбання житла за кордоном. Придбання житла може також вказувати на наміри залишитись там на довший період або назавжди.

Дослідження, проведені Польським економічним інститутом (PIE), показують, що 79,8% українців, які прибули до Польщі у пошуку тимчасового захисту від війни, вважають, що польське суспільство ставиться до них позитивно [5]. Водночас, громадяни України стикаються з різними викликами на польському ринку праці, які часто вимагають від них гнучкості, стійкості та адаптації до нового середовища. Попри високу зайнятість (65% працевлаштовані), багато українців зіткнулись з нерівним ставленням на ринку праці, були вимушені працювати на роботах, що не відповідають їхній кваліфікації, нижче навичок або в сірій зоні.

Україну залишило багато українців, які мають ініціативу, новаторські та комерційні здібності. Більш прийнятним способом

утримувати себе та свою сім'ю за кордоном вони обрали створення там власного бізнесу. За результатами дослідження [6], від початку повномасштабної війни в Україні до кінця червня 2023 р. в базі даних CEIDG, до якої заносяться дані всіх індивідуальних підприємців Польщі, необхідні для здійснення бізнес-діяльності, було зареєстровано 29,4 тис. українських ФОПів. У першому півріччі 2023 р. майже кожна десята компанія, заснована в Польщі, була українською. Домінуючі галузі діяльності – будівництво, інформація та зв'язок, а також сфера послуг. За оцінками аналітиків, темпи створення українського бізнесу в Польщі не зменшуються, масової ліквідації новостворених компаній не спостерігається, у досліджуваній період було закрито тільки до 3% компаній.

Переважна більшість українців, які прибули до європейських країн після 24.02.2022 р. і скористались там тимчасовим захистом, це жінки і діти. Попри існуючі обмеження на виїзд для чоловіків призовного віку, серед осіб, яким надано тимчасовий захист, відбулось значне зростання частки дорослих чоловіків з 7,7% у I кв. 2022 р. до 31,9% у I кв. 2024 р. При цьому до 60% тих, хто залишив Україну, працездатного віку. Такі тенденції становлять загрозу не тільки обороноздатності держави під час війни, але й успішному відновленню і відбудові країни та її економіки після закінчення війни.

Головними викликами для України в перспективі стануть незворотна еміграція населення працездатного віку, особливо висококваліфікованих фахівців, та неповернення молоді, яка нині отримує освіту за кордоном. Тому першочерговим завданням є створення в Україні соціально-економічних умов для стримування виїзду та повернення українських громадян.

Вагомими стимулами рееміграції мають стати забезпечення соціальної безпеки людини, відновлення основних секторів зайнятості, масштабування ефективних стратегій, успішних кейсів та інструментів стимулювання підприємництва, розширення можливостей гідної праці, створення високотехнологічних робочих місць для висококваліфікованої та високооплачуваної робочої сили, розвиток знань і навичок упродовж життя, покращення рівня життєзабезпечення населення.

Важливим напрямком збереження трудового потенціалу має стати відновлення функціональності людей з інвалідністю з їх подальшим працевлаштуванням на інклюзивні (облаштовані належним чином, ергономічні) робочі місця.

Частково компенсувати нестачу працівників, замінивши певні форми людської праці засобами автоматизації, має розвиток

і впровадження штучного інтелекту (ШІ) в різні сфери економіки і бізнес-моделі.

Отже, збереження і розвиток трудового потенціалу є одним з вирішальних факторів для успішного відновлення і відбудови країни та її економіки по закінченню війни.

Література:

1. Уряд і Світовий банк представили RDNA3: потреби на відбудову України складають вже майже 486 мільярдів доларів. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-i-svitovyi-bank-predstavlyly-rdna3-potreby-na-vidbudovu-ukrainy-skladaiut-vzhe-maizhe-486-miliardiv-dolariv>

2. Operational Data Portal: Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

3. Eurostat Statistics Explained: Temporary protection for persons fleeing Ukraine – monthly statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_forpersons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics#Where_in_the_EU_did_people_fleeing_Ukraine_go.3F

4. Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex – monthly data. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asytpsm__custom_11637232/default/table?lang=en

5. Polski Instytut Ekonomiczny. 80 proc. uchodźców z Ukrainy widzi pozytywny stosunek Polaków do nich. URL: <https://pie.net.pl/80-proc-uchodzcow-z-ukrainy-widzi-pozytywny-stosunek-polakow-do-nich/>

6. Polski Instytut Ekonomiczny. Od 2022 r. w Polsce powstało już blisko 30 tys. ukraińskich działalności gospodarczych. URL: <https://pie.net.pl/od-2022-r-w-polsce-powstalo-juz-blisko-30-tys-ukrainskich-dzialalnosci-gospodarczych/>